

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Innovatsioon meremajanduses: merede ja ookeanide potentsiaali kasutamine töökohtade loomiseks ja majanduskasvu edendamiseks””

COM(2014) 254 final/2

(2015/C 012/15)

Raportöör: **Seamus Boland**

Kaasraportöör: **Gonçalo Lobo Xavier**

13. mail 2014 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Innovatsioon meremajanduses: merede ja ookeanide potentsiaali kasutamine töökohtade loomiseks ja majanduskasvu edendamiseks””

COM(2014) 254 final/2.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 1. oktoobril 2014.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 502. istungjärgul 15.–16. oktoobril 2014 (15. oktoobri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 143, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 1.

1. Kokkuvõtte järeldustest ja soovitudest

1.1 Komitee tervitab komisjoni dokumenti, milles sätestatakse merede ja ookeanide tööhõive suurendamise potentsiaali maksimeerimine innovatsiooni kaudu, pannes erilist rõhku merebiotehnoloogiale, ookeanienergiale ja merepõhjust kaevandamisele.

1.2 Komitee teeb muret avaliku ja erasektori algatatud meetmete puudulik kooskõlastamine ning ta märgib, et sarnased koordineerimisraskused on ka liikmesriikides. Vaatamata paljude liikmesriikide ülikoolides ja teadusasutustes tehtud jõupingutustele takistab innovatsiooni arendamist samavõrra ka meie merede ja nende potentsiaaliga seotud täpse teabe saamiseks vajalike asjakohaste andmete ja andmesüsteemide puudumine. Komitee arvab, et suutmatust neid probleeme lahendada läheb eurooplastele maksma uue tööhõivepotentsiaali tekkimise võimaluse.

1.3 Komitee jääb oma arvamuse juurde, et juhtalgatus „Innovaatiline liit” on meremajanduse arendamise seisukohast ülimalt oluline ning soovib komisjonil seda rohkem toetada. See toetus peaks lisaks vajalikule õiguslikule toetusele hõlmama ka pikaajalist rahalist abi kooskõlas lisateabega käimasolevate innovatsiooniprogrammide kohta.

1.4 Komitee soovib tungivalt, et komisjon ja üksikud liikmesriigid hakkaksid viivitamata tegelema juhtalgatuse „Innovaatiline liit” abil tuvastatud puudujääkide kõrvaldamisega.

1.5 Komitee soovib kooskõlas dokumendi teadusliku lähenemisviisiga integreerida ka rannikuturismi strateegiad, et suurendada mitte üksnes kodanikuühiskonna huvi asja vastu, vaid kasu saada ka selle protsessi kahe visiooni integreeritud koostoisest.

1.6 Komitee soovib kaasata ranniku- ja saarekogukonnad, kes kannatavad traditsiooniliste tööstusharude, sealhulgas kalapüügi tugeva vähenemise all, meremajanduse arendamise kõigisse etappidesse, et tagada teadus- ja arendustegevuse ning turismi õige tasakaal, mille abil on võimalik luua töökohti ja jõukust. Seda soovitades tahaks komitee täpsustada, et muude sidusrühmade seas peaksid mõtestatud dialoogis olema esindatud kõik kogukonnad, keda meremajandus mõjutab. Lisaks on neil kogukondadel ja eriti saartel ilmne potentsiaal, tänu millele nad saavad anda oma konkreetse panuse meremajanduse innovatsiooni.

1.7 Meremajanduse tööhõivestrateegiate arendamisel on ülimalt oluline tegeleda innovatsiooniga sellistes valdkondades nagu laevaehitus, vesiviljelus, sadamate infrastruktuur ja kalapüük. Kuna annab juba tunda üha kasvav vajadus kinni pidada mitmesugustest keskkonnaga seotud nõudmistest, soovib komitee, et kogu komisjoni sõnastatud merenduspoliitika peaks keskenduma tööhõivepotentsiaalile, mis on vajalik uute keskkonnanõuetega kohanemiseks.

1.8 On selge, et praegust poliitikat järgides saab meremajanduse innovatsiooni kaudu tööhõivet suurendada väga aeglaselt. Seda silmas pidades soovib komitee tungivaltp, et Euroopa Komisjon püüaks saavutada kõigi osalistega kokkuleppe mõistliku ajakava osas, mis oleks suunatud kõigi strateegiate kiireks elluviimiseks vajalikele meetmetele.

1.9 Komisjoni kavandatud meetmete üle heameelt tundes arvab komitee siiski kindlalt, et neid on liiga vähe ja et liikmesriigid ei suutu neisse asjakohase pühendumusega. Seda silmas pidades on tarvis meremajanduse innovatsiooniga seoses korraldada teemakohane ELi tippkohtumine enne 2016. aastat. See hõlmaks merenduse ja sellega seotud kohustuste eest vastutavaid ministreid. Tippkohtumise eesmärk võiks olla kindlaks määrata prioriteetsed põhistrateegiad ja kokku leppida nende rakendamise ajakava, mis sobiks kõigile liikmesriikidele olenevalt nende konkreetsetest oludest. Samuti soovib komitee 2015. aastaks kavandatud meremajanduse ning teadus- ja ettevõtlusfoorumi puhul, et kodanikuühiskond, sealhulgas töötajad ja tõrjutud rühmad, oleksid piisavalt esindatud.

2. Selgitus ja taust

2.1 Komisjon võttis 2011. aastal vastu teatise meremajanduse kasvu kohta⁽¹⁾, milles tõstetakse esile Euroopa ookeanide, merede ja rannikualade toetamise kaudu tekkivat tööhõive potentsiaali. Samuti juhitakse tähelepanu sellele, et ookeanienergia võiks aidata tööhõive võimalusi suurendada.

2.2 Hinnangute kohaselt tuleb praegu umbes 3–5 % Euroopa Liidu SKP-st kogu merendussektorist, mis annab tööd umbkaudu 5,6 miljonile inimesele ja panustab Euroopa majandusse 495 miljardit eurot. Umbes 90 % väliskaubandusest ja 43 % ELi-sisesest kaubandusest toimub meritsi. Euroopa laevaehitus, sealhulgas seotud tööstusharud, moodustab 10 % maailma toodangust. Euroopa kalapüügisektoris ja vesiviljeluses tegutseb peaaegu 100 000 laeva. Samuti arenevad uuemad tegevusalad, näiteks mineraalide kaevandamine ja tuulepargid (*Euroopa Liidu tutvustus – merendus ja kalandus*, 2014 http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/en/fisheries_en.pdf)

2.3 On ka mõistetav kõigi liikmesriikide ja ELi institutsioonide mure selle pärast, et meie merede ebasäästlik kasutamine ähvardab rikkuda mereökosüsteemide habrast tasakaalu. See on omakorda väljakutseks mereteemalistele algatustele, millele püütakse luua rohkem töökohti ja anda panus strateegiasse „Euroopa 2020”.

2.4 Komisjon on teadlik ka „Innovaatilise liidu” juhtalgatusega tuvastatud vajakajäämistest, mis on seotud näiteks teadmiste alarahastamisega, puuduliku juurdepääsuga rahastamisele, intellektuaalomandi kõrge maksumusega, aeglase edusammudega koostalitlusstandardite valdkonnas, ebaefektiivsete avalike hangetega ja teadusuuringute dubleerimisega. Komisjoni 2014. aasta majanduskasvu analüüsis tuvastati muude vajakajäämistest hulgas ka, et avaliku ja erasektori koostöö innovatsiooni valdkonnas ei ole piisav, teadustulemusi ei suudeta kasutada uute toodete ja teenuste turuletoomiseks ning nõutavate oskuste puudumine üha suureneb.

⁽¹⁾ Meremajanduse kasv: jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas, COM(2012) 494 final.

2.5 Merepõhja omadusi puuduvad andmed nagu merepõhja asualade kaardistamine, merepõhja geoloogia ja muud merega seotud ebaselgete asjaolude kohta käivad üksikasjalikud andmed ei ole eriti kättesaadavad, mis takistab innovatsiooni kiiremat arengut.

2.6 Tuleb ära märkida Euroopa Komisjoni poliitika alusel juhitavate algatuste suurt hulka. Need hõlmavad järgmisi teemasid:

- piiranguteta andmete kättesaadavus;
- andmesüsteemide integratsioon;
- Euroopa mereuuringute strateegia vastuvõtmine.

2.7 Ühise kalanduspoliitika reformidele vaatamata on tuhanded rannikukogukonnad hääbumas. Paljud neist on leidnud, et ei suuda meredel konkureerida ning vajavad märkimisväärset toetust oma kalalaevastiku uuendamiseks. Samuti on hääbumas sellised kõrvalteenused nagu laevaehitus ja -hooldus ning muud kaasnevad teenused.

2.8 Euroopat ümbritsevad järgmised mered: Must meri, Aadria ja Joonia meri, Vahemeri, Iiri meri, Põhjameri, Läänemeri, Atlandi ookean ja Põhja-Jäämeri.

3. Komisjoni teatise kontekst

3.1 Neljapäeval, 8. mail tutvustas Euroopa Komisjon tegevuskava „Innovatsioon meremajanduses”. Selle teatise peamine eesmärk on teadvustada meie ookeanide ja mere potentsiaali töökohtade loomise ja majanduskasvu seisukohast. Selles tehakse rida ettepanekuid ookeanide kohta paremate teadmiste saamiseks, uute tehnoloogiate kohaldamiseks vajalike oskuste parandamiseks ning mereuuringute kooskõlastamise tugevdamiseks. Esitati ettepanekud järgmisteks meetmeteks.

- Kaardistada kogu Euroopa merepõhjad digitaalselt 2020. aastaks.
- Luua veebipõhine teabeplatvorm, mis hakkaks toimima enne 2015. aasta lõppu, programmi „Horisont 2020” raames toimuvate mereuuringute projektide ja riiklikult rahastatud mereuuringute kohta ning jagada lõpetatud projektide tulemusi.
- Luua nn sinise majanduse äri- ja teadusfoorum, mis kaasab erasektori, teadlased ja valitsusvälised organisatsioonid, et aidata kujundada tulevast meremajandust ning jagada ideid ja tulemusi. Esimene kohtumine toimub samal ajal koos 2015. aasta merenduspäeva üritusega Kreekas Pireuses.
- Julgustada teaduse, ettevõtluse ja hariduse valdkonnas tegutsejaid selgitama 2016. aastaks välja merendussektori tulevase tööjõu vajadusi ja oskusi.
- Uurida võimalust moodustada teadus-, äri- ja hariduskogukondade olulistest isikutest meremajanduse teadmis- ja innovaatikakogukond pärast 2020. Teadmis- ja innovaatikakogukonnad, mis kuuluvad Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi (EIT) alla, võivad soodustada innovatsiooni mitmel moel, näiteks koolitus- ja õppeprogrammide korraldamise, teadusuuringute ja turu vahelise sideme tugevdamise ning uuendusprojektide ja ettevõtlusinkubaatorite loomise abil.

3.2 Meremajandus koosneb üksikutest tööstusharudest, mille hulka kuuluvad põllumajandus, vesiviljelus, rannikuturism, merebiotehnoloogia, ookeanienergia ja merepõhjust kaevandamine.

3.3 Kuigi majanduslikus mõttes toetab meremajandus 5,4 miljoni töökoha jätkusuutlikkust ja loob lisaväärtust peaaegu 500 miljardi euro eest aastas, peab märkima, et mere biotehnoloogia, ookeanienergia ja merepõhjust kaevandamine tuleb majandusse netopanustajatena alles välja arendada.

3.4 Komisjoni seisukoht on, et igaüks neist sektoritest suudab anda meremajandusse märkimisväärse panuse järgmisel viisil.

- Merebiotehnoloogia pakub uusi veealuseid tehnoloogiaid kasutades nukleotiidide järjestamise võimalust mereuuringutel. Kõigi kaasatud ELi liikmesriikide kriitiline mass hakkab tulutoovaid turunišše stimuleerima;
- Ookeanienergia on alles arenev sektor. Asjakohase haldamise puhul võib sellega saavutada taastuenergia ja kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid. Juba tehtud edusammude taustal peetakse uute innovatsiooniliste tehnoloogiate kasutamise tulemusel saavutatavat majanduskasvupotentsiaali realistlikuks.
- Merepõhjust kaevandamine võimaldab luua uusi töökohti, tuginedes teadmisele, et merepõhjust leiduvate mineraalide kogus võib olla väga suur. Keskkonnaprobleemidega asjakohaselt arvestades täidab nende mineraalide kaevandamine tõenäoliselt need turul olevad tühimikud, mille puhul ringlussevõtt ei ole võimalik ega piisav või maismaakaevanduste koormus on liiga suur. Kuigi see sektor on alles väike, on tal potentsiaali säästliku majanduskasvu ja tööhõive loomiseks tulevastele põlvkondadele.

3.5 Meremajandusele toob kasu ELi juhtalgatus „Innovaatiline liit”, mille eesmärk on luua innovatsioonisõbralik keskkond. 79 miljardit eurot maksev uus programm „Horisont 2020” on ELi suurim teadusuuringute ja innovatsiooniprogramm.

3.6 Dokumendis tuuakse esile ka algatuse vajakajäämised, mis on seotud teadmiste alarahastamisega, puuduliku juurdepääsuga rahastamisele, intellektuaalomandi kõrge maksumusega, aeglase edusammudega koostalitlusstandardite valdkonnas, ebaefektiivsete avalike hangetega ja teadusuuringute dubleerimisega.

3.7 Komisjoni ettepanekute hulgas on järgmised meetmed.

- Kehtestada 2014. aastast alates jätkusuutlik protsess, mille eesmärk on tagada, et merendusandmed oleksid hõlpsasti ligipääsetavad, riskasutatavad ja ilma kasutuspiiranguteta.
- Koostada 2020. aasta jaanuariks Euroopa vete merepõhja mitmemõõtmeline kaart.
- Luua 2015. aasta lõpuks mereuuringute teabeplatvorm, mis hõlmaks kogu teavet programmi „Horisont 2020” ja riikide rahastatud merealaste teadusprojektide kohta.
- Pidada 2015. aastal meremajanduse teadus- ja ettevõtlusfoorumi esimene koosolek.
- Luua ajavahemikus 2014–2016 meremajanduse valdkondlike oskuste ühendus.

3.8 Tuleks märkida, et komisjoni dokumendis ei ole määratletud mõiste „meremajandus”. Siiski märgib komitee, et see mõiste on ära toodud 2012. aasta märtsi ELi kolmandas vahearuanandes pealkirjaga „*Scenarios and Drivers for Sustainable Growth from oceans seas and coasts* (Meremajanduse kasv – Ookeanide, merede ja rannikualade jätkusuutliku majanduskasvu stsenaariumid ja ajendid)”, milles sedastatakse, et meremajanduse kasv on määratletud kui ookeanide, merede ja rannikualade arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv. Meremajanduse moodustavad kõik ookeanide, merede ja rannikualadega seotud valdkondlikud ja sektoriülised majandustegevused. Kuigi need tegevused on sageli geograafiliste eripäradega, hõlmab see määratlus ka lähimaid otseseid ja kaudseid toetavaid tegevusalasid, mis on vajalikud meremajanduse sektorite toimimiseks. Selliste tegevusalade asukoht võib olla ükskõik kus, ka sisemaariikides. Merendusvaldkonna tööhõive on kogu tööhõive (möödetuna täistööaja ühikutes), mis tekib eespool nimetatud ookeanide, merede ja rannikualadega seotud tegevuste tulemusena.

4. Üldised märkused

4.1 Euroopa meremajanduse potentsiaali kasutamiseks peavad liikmesriigid ning kõik sidusrühmad, sealhulgas kodanikuühiskond, olema aktiivselt kaasatud, et välja töötada tegevuspõhimõtted ja kohalikud lahendused, mis võimaldaksid kõrvaldada paljud juhtalgatuse „Innovaatiline liit” abil kindlaks tehtud ja „2014. aasta majanduskasvu analüüsis” üksikasjalikult määratletud kitsaskohad.

4.2 Juhtalgatus „Innovaatiline liit” on meremajanduse arendamise seisukohalt ülimalt oluline. Siiski vajab see märkimisväärselt suuremat toetust ja arendamist, kui tahetakse kasutada meie merede majanduslikku potentsiaali.

4.3 Euroopa poolaasta raames peab komisjon tagama, et liikmesriikide riiklike reformikavade süvalaiendamise poliitika kajastaks meremajanduse kasvu prioriteete.

4.4 Suur osa merereostusest on pärit maismaalt ning mõjutab tugevasti tuleviku jätkusuutlikku meremajandust. Sama palju keskkonnaprobleeme võivad tekitada ka merepõhjast kaevandamine, vajadus sadamate parema infrastruktuuri järele ning laevatööstuse keskkondlikku kvaliteeti suurendavad parandused, kui nendega kohe tegelema ei hakata, ning see piirab meremajanduse tööhõivevõimalusi.

4.5 Halb olukord Euroopa ulatuslikust majanduskriisist mõjutatud rannikukogukondades, mis sõltuvad meremajandusest, nõuab erilist tähelepanu nende tihedama seostamise kaudu ELi programmidega, näiteks ühise kalanduspoliitikaga.

4.6 Euroopa ookeanide ja merede majandusliku väärtuse suurendamiseks mõeldud poliitikameetmete killustatus on takistanud jätkusuutliku majanduse saavutamist erinevates majanduskategooriates. Samuti võiks Euroopa ja USA vaheliste meremajanduslepingute ja muude ülemaailmsete huvide potentsiaal tööhõivet suurendada.

4.7 Meremajandus sõltub laevaehitustööstuse arengust, mis koosneb umbes 150 suurest laevatehasest kogu Euroopas; neist umbes 40 tegutsevad suurte kaubaveoks mõeldud merelaevade ülemaailmsel turul. Euroopa Liidus annavad laevatehased otseselt tööd umbes 120 000 inimesele (tsiviil- ja sõjalaevad, uute laevade ehitamine ja laevaremont). Komisjoni dokument peaks üksikasjalikumalt peegeldama laevanduse panust üldisesse meremajandusse.

4.8 Koos dokumendi teadusliku lähenemisviisiga tuleb sellesse protsessi integreerida rannikuturismi strateegiad, et suurendada mitte üksnes kodanikuühiskonna huvi asja vastu, vaid kasu saada ka selle protsessi kahe visiooni integreeritud koostoisest. Üldine nõue kogu arengu puhul on kohaneda keskkonna nõudmistega ja kindlaks määrata võimalused.

4.9 Komisjoni dokumendis on peatähelepanu pööratud teadusuuringutele, mis on turvalise ökosüsteemi säilitamiseks mõistagi vajalikud, kuid poliitikakujundamisel tuleks kasutada ka integreeritud lähenemist. Seepärast tuleb merepõhjast kaevandamise mõju teaduslikult tõestada ning kogu poliitikakujundamisel arvesse võtta. Õige tasakaalu saavutamine merede säilimise ja nende majandusliku jätkusuutlikkuse vahel on ülimalt tähtis teadusuuringutele, majanduselu sidusrühmadele ja ühiskonnale üldiselt.

4.10 Meremajanduse analüüsimist nõrgendab see, kui ei pöörata piisavalt tähelepanu traditsioonilise meremajanduse hääbuvatele harudele, näiteks väikesed kalastuskogukonnad, laevandus ja turism. Samuti tuleb märkida ELi eelarve vähenemise mõju selles sektoris.

4.11 Ei tohi õõnestada traditsiooniliste sektorite suutlikkust aidata tööhõivet suurendada. Vesiviljeluses ei suudeta ELi nõudlust kala järele ikka veel ise rahuldada. Ka laevaehitustööstuses on tohutult potentsiaali tööhõive suurendamiseks. Kui arvestatakse vajadusega ajakohastada sadamate infrastruktuuri, võib ka see tööhõivevõimalusi märkimisväärselt suurendada.

4.12 Mitme liikmesriigi innovatsioonistrateegiad toetavad juba jätkusuutlikkuse ideed ja ookeani kui riiklikku prioriteeti. Näiteks Portugali dokumendis „Aruka spetsialiseerumise teadusuuringute ja innovatsiooni riiklik strateegia 2014–2020” on rõhutatud ökoloogiliselt tõhusa meretranspordi korrektset kasutamist piirideta mereruumis, et paremini uurida sõjalaevatööstust ja selle integreerimist sadamate logistikasse kooskõlas ülemaailmse logistikaga. See näitab meile liikmesriikide pühendumust ning meremajanduse tähtsust ja Euroopa juhtrolli selles valdkonnas.

4.13 Komitee arvab, et Euroopa saartel on meremajanduses täita eriline roll kõigis kolmes valdkonnas, mis on määratletud sektori innovaatiliste valdkondadena, aga kõige rohkem siiski ookeanienergiast. Sellepärast innustab komitee komisjoni pöörama selle teatise raames erilist tähelepanu ka Euroopa saartele mitte üksnes erilise mõju tõttu, mis on meremajandusel nendes piirkondades, vaid ka seoses panusega, mille nad võivad anda innovatsiooni.

Brüssel, 15. oktoober 2014.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE
